

Insolvence

K povaze nároku věřitele, který má vůči dlužníku pouze zástavní pohledávku

Nejvyšší soud se ve svém rozsudku ze dne 29. 1. 2015, sp. zn. 24 Cdo 24/2012 vyjádřil k povaze nároku věřitele, který má vůči dlužníku pouze zástavní pohledávku tak, že pohledávka, kterou zástavní věřitel přihlásil jako zajištěnou do insolvenčního řízení vedeného na majetek zástavního dlužníka, i když není jeho osobním dlužníkem, může být v insolvenčním řízení uspokojena pouze z majetku poskytnutého k zajištění.

V posuzovaném případě dovolatel namítal neexistenci možnosti zákonného zdůvodnění situace, kdy je sice jeho pohledávka v insolvenčním řízení zjištěna v plné výši, avšak na druhé straně je výše takto zjištěné pohledávky současně omezena blíže neurčenou částkou získanou zpeněžením majetku poskytnutého dlužníkem k zajištění. Nejvyšší soud tento názor dovolatele vyvrátil s poukazem na zvláštní povahu dané pohledávky, kterou je třeba plně respektovat.

Zvláštní povahu dané pohledávky je třeba spatřovat ve skutečnosti, že **zástavní věřitel přihlásil pohledávku jako zajištěnou do insolvenčního řízení vedeného na majetek zástavního dlužníka, který však nebyl zároveň osobním dlužníkem zástavního věřitele.** V takovém případě přímo z textu insolvenčního zákona vyplývá přesný opak tvrzení zástavního věřitele.

Ustanovení § 196 odst. 2 insolvenčního zákona obsahuje pravidlo, které přímo respektuje zvláštní povahu pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení, nikoli jako osobní pohledávky věřitele vůči jeho dlužníku, ale pouze z titulu zajištění. Insolvenční dlužník je tedy jen osobou, která svým majetkem zajišťuje pohledávku věřitele vůči jinému osobnímu dlužníku. V tomto případě má tedy popření práva na uspokojení ze zajištění u zajištěného věřitele, který může tuto pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění, tytéž účinky, jako popření pravosti pohledávky, a bylo-li toto právo popřeno jen zčásti, tytéž účinky jako popření výše pohledávky. Jinými slovy **tato pohledávka může být v insolvenčním řízení uspokojena pouze z majetku poskytnutého k zajištění a věřitel tak ani nemůže na základě upraveného seznamu pohledávek po zrušení konkursu podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci.**

Ke zkoumání hodnoty zajištění věřitele, který má vůči dlužníku pouze zástavní pohledávku

Nejvyšší soud se ve svém rozsudku ze dne 29. 1. 2015, sp. zn. 24 Cdo 24/2012 vyjádřil k povinnosti soudu zabývat se v incidenčním sporu skutečnou hodnotou předmětu zajištění, když konstatoval, že se jí soud v incidenčním sporu nezabývá, neboť pro zjištění práva na uspokojení není podstatná.

Dle § 167 odst. 1 insolvenčního zákona se zajištění věřitelé v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna (není-li tedy zákonem stanoveno jinak). Pro pořadí uspokojení zajištěných věřitelů je přitom rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo zajištění. Ustanovení § 167 odst. 3 pak pamatuje na skutečnost, kdy je **na základě znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku zjištěno, že hodnota zajištění je nižší než výše zajištěné pohledávky. Insolvenční zákon v tomto případě stanovuje, že se pohledávka považuje co do takto zjištěného rozdílu za pohledávku nezajištěnou a tedy pohledávky dalších zajištěných věřitelů s pozdějším pořadím se také považují za nezajištěné, a to v celém rozsahu.**

Hodnota předmětu zajištění má tedy v insolvenčním řízení svůj význam, neboť uspokojit zajištěnou pohledávku z výtěžku zpeněžení nelze ve větším rozsahu, než představuje výtěžek zpeněžení. Za nesprávný však Nejvyšší soud označil závěr, že by skutečnou hodnotu předmětu zajištění měl zkoumat insolvenční správce při přezkumném jednání a následně soud v incidenčním sporu o určení práva na uspokojení ze zajištění. **Zjištění hodnoty předmětu zajištění tedy není určující pro rozhodnutí v incidenčním sporu a soud se jím ani nezabývá.**

Závěrem Nejvyšší soud konstatoval, že **až do doby zpeněžení předmětu zajištění není zřejmé, jaká je jeho skutečná hodnota, a zda vůbec bude zajištěný věřitel v daném insolvenčním řízení uspokojen.** Tato skutečnost tedy nemůže být rozhodující ani pro rozhodnutí sporu o určení práva na uspokojení ze zajištění, neboť v něm insolvenční soud posuzuje především to, zda věřitel do insolvenčního řízení řádně a včas přihlásil svoji pohledávku, popřípadě zda daná pohledávka vůbec existuje. Skutečnou hodnotou zajištění se však soud nezabývá.

Ke zrušení konkursu dle § 308 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona

V usnesení ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. 29 NSČR 8/2013 Nejvyšší soud vyložil ustanovení § 308 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, dle kterého je možné na návrh rozhodnout o zrušení konkursu, zjistí-li insolvenční soud, že ani dodatečně nebyl osvědčen dlužníkův úpadek. Dle Nejvyššího soudu není možné dané ustanovení chápat jako náhradu opravných prostředků proti rozhodnutí o úpadku a rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovu úpadku.

Nejvyšší soud v daném usnesení konstatoval, že **důvodem ke zrušení konkursu podle ustanovení § 308 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona není a nemůže být pouze jiné právní hodnocení těch skutečností, z nichž vyšel insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku.** Ustanovení § 308 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona umožňuje insolvenčnímu soudu zrušit konkurs na majetek dlužníka pouze v tom případě, že ze stavu insolvenčního řízení v době, kdy je o zrušení konkursu rozhodováno, jednoznačně vyplývá, že dlužník nejen že nebyl v úpadku v době vydání rozhodnutí o úpadku, ale ani později, tedy v době od rozhodnutí o úpadku až do rozhodnutí dle § 308 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

Smyslem daného ustanovení tedy není nahrazení opravného prostředku proti rozhodnutí o úpadku, popřípadě proti rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovu úpadku. **Hlavním účelem je docílit toho, aby v případech, kdy k vydání rozhodnutí o úpadku postačuje pouhé osvědčení úpadku, nadále**

nepokračovalo takové insolvenční řízení, u kterého je dle nově zjištěných informací zřejmé, že dlužník v době rozhodnutí o úpadku v úpadku nebyl a nebyl v něm ani později. Pro účely závěru, že dlužník nebyl v úpadku v době vydání rozhodnutí o úpadku ani později, musí dle Nejvyššího soudu insolvenční soud přihlížet nejen k přihlášeným pohledávkám, ale i k pohledávkám, které nebyly z jistého důvodu věřitelem do insolvenčního řízení přihlášeny (např. byla-li zmeškána lhůta nebo byla-li pohledávka již uhrazena jinou osobou).

Výše zmíněné však dle insolvenčního zákona není možné aplikovat v případě, kdy došlo k podstatnému zpeněžení majetkové podstaty. **Následné zjištění, že dlužník nebyl a není v úpadku, již nemůže vést k účinnému odstranění následků založených pravomocným rozhodnutím o úpadku a rozhodnutím o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, a pro tento případ se tedy zrušení konkursu zapovídá.**

K dispozičnímu oprávnění insolvenčního správce ke sporné pohledávce

Nejvyšší soud ČR se ve svém rozhodnutí ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 508/2013 zabýval otázkou dispozičních oprávnění insolvenčního správce. Dle Nejvyššího soudu, pokud insolvenční správce dlužníka spornou pohledávku z majetkové podstaty nevyloučí, zůstává mu zachováno i dispoziční oprávnění k této pohledávce.

V daném případě se dlužník, na jehož majetek byl prohlášen konkurz, domáhal žalobou po žalovaném zaplacení sporné pohledávky. Toto řízení bylo soudem prvního stupně přerušeno a účastníci poučeni o možnosti pokračování v řízení. Jelikož insolvenční správce dlužníka návrh na pokračování řízení nepodal, učinil tak dlužník. Poté insolvenční správce soubor pohledávek (včetně sporné pohledávky) smlouvou o postoupení se souhlasem insolvenčního soudu a věřitelského výboru zpeněžil prodejem mimo dražbu.

Nejvyšší soud tedy řešil otázku, zda insolvenční správce, který nepodal návrh na pokračování v řízení o sporné pohledávce, kde v době prohlášení konkursu dlužník vystupuje jako žalobce, má dispoziční oprávnění k této pohledávce a může ji převést na třetí osobu a zda tato pohledávka může být součástí soupisu majetkové podstaty do doby pravomocného skončení řízení o žalované pohledávce.

Závěrem Nejvyšší soud vyslovil, že jestliže insolvenční správce spornou pohledávku nevyloučil z majetkové podstaty, **zůstalo mu dispoziční oprávnění k této pohledávce zachováno. Nic na tom nemění skutečnost, že nepodal návrh na pokračování v řízení o zaplacení sporné pohledávky a v řízení je pokračováno na návrh dlužníka.** Insolvenční správce je povinen postupovat při výkonu své funkce svědomitě a s odbornou péčí a **musí mít možnost zvážit, co je pro majetkovou podstatu nejvýhodnější.**

K vymezení incidenčního sporu

Nejvyšší soud se ve svém usnesení ze dne 25. března 2015, sp. zn. 29 Cdo 4226/2014 zabýval otázkou, zda spor, ve kterém se správce konkursní podstaty domáhá proti nabyvateli podniku úpadce vydání (vrácení) podniku do podstaty úpadce, je sporem vyvolaným konkursem.

V posuzované případě dovolatelka namítala přiznání nákladů řízení v nesprávné výši s poukazem na fakt, že předmětný spor nebyl incidenčním sporem, za který jej považoval odvolací soud. Nejvyšší soud dal dovolatelce za pravdu a rozhodl, v souladu se svou předchozí judikaturou a stanoviskem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, že **spor, ve kterém se žalobkyně** (dříve správce její konkursní podstaty) domáhá vydání věcí, práv a jiných majetkových hodnot (podniku), **není sporem vyvolaným konkursním řízením**, tj. incidenčním sporem.

Nejvyšší soud dále uvedl, že v projednávané věci nešlo o incidenční spor ani v poměrech insolvenčního zákona. Incidenční spory jsou taxativně vymezeny v § 159 odst. 1 insolvenčního zákona, avšak **spor mezi insolvenčním správcem a tím, kdo protiprávně zadržuje majetek patřící do majetkové podstaty dlužníka**, v něm uveden není a **za incidenční spor není tento označen** ani v jiných ustanoveních insolvenčního či jiného zákona. Na takový spor se proto aplikuje § 159 odst. 2 insolvenčního zákona, podle něhož pro jiné spory, jejichž účastníkem je insolvenční správce, nelze ustanovení o incidenčních sporech použít, i když probíhají za trvání insolvenčního řízení.

Řízení v projednávané věci proto není „obdobným řízením“ řízení insolvenčnímu ve smyslu § 9 odst. 4 písm. c) advokátního tarifu ve znění účinném od 1. ledna 2013. Nejvyšší soud uzavřel, že daná věc není ani věcí obdobnou sporu o pravost, výši či pořadí přihlášené pohledávky, a tarifní hodnota pro výpočet sazby mimosmluvní odměny za jednotlivé úkony právní služby se proto v dané věci stanoví podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu.

Zajímavá soudní rozhodnutí

Přepjatý formalismus při posuzování předžalobní výzvy

Ústavní soud se v nálezu I. ÚS 4047/14 ze dne 18.5.2015 zabýval náležitostmi předžalobní výzvy dle § 142a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

V dané věci žalobce k žalobce žalobě připojil listinu, z níž vyplývá, že vyzval žalovaného k zaplacení částky ve výši 30 000 Kč z půjčky. V této výzvě bylo rovněž zahrnuto poučení žalovaného o vymáhání částky v soudním řízení, s upozorněním, že náklady tohoto soudního vymáhání půjdou k jeho tíži. K žalobě byla dále přiložena směnka znějící na částku 40 000 Kč. Z žaloby dále vyplývalo, že ze směnečné sumy 40 000 Kč žalovaný ke dni 20. 3. 2013 uhradil částku 10 000 Kč.

Odvolací soud v rámci odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že stěžovatel řádně nevyzval žalovaného ke splnění povinnosti. Dodal, že nárok ze směnky je zcela jiným nárokem než ten, který směnka zajišťuje. Z žaloby navíc mělo vyplývat, že směnečná pohledávka se výší lišila od pohledávky ze smlouvy o půjčce.

Ústavní soud uvedl, že teleologickým výkladem daného ustanovení lze dospět k závěru, že stěžejním důvodem pro jeho zakotvení bylo zamezit neúměrnému a neúčelnému navyšování nákladů soudního řízení, které zejména v případech tzv. formulářových žalob měly představovat zdroje snadného výdělku. Proto lze uvést, že předžalobní výzva má představovat poslední upozornění dlužníka na existenci jeho závazku, na něž v případě pasivity v plnění povinnosti navazuje samotné soudní řízení.

Předžalobní výzva představuje poslední upozornění dlužníka na existenci jeho závazku, na něž v případě pasivity v plnění povinnosti navazuje samotné soudní řízení. Ve vztahu ke zkoumání náležitostí předžalobní výzvy Ústavní soud uvedl, že obecné soudy jsou povinny zvážit, zda si je žalovaný vědom výše dluhu i titulu vzniku svého závazku, posoudit, zda na straně žalovaného mohly vzniknout pochybnosti o tom, který závazek má podle výzvy stěžovatele splnit, a zohlednit skutečný účel § 142a občanského soudního řádu, jímž je zamezení neúměrnému a neúčelnému navyšování nákladů soudního řízení. Nesplnil-li obecný soud tyto povinnosti, došlo z jeho strany k zásahu do ústavně garantovaných práv stěžovatele, zejména práva na spravedlivý proces.

Přiznání náhrady nákladů řízení při absenci předžalobní výzvy k plnění

Nejvyšší soud se v usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4388/2013, ze dne 19. 2. 2015 zabýval otázkou přiznání nákladů řízení i přes neexistenci předžalobní výzvy dle § 142a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší soud uvedl, že absence výzvy podle ustanovení § 142a o. s. ř. nebude zásadně důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů řízení v případech, kdy žalovaný (dlužník) ani po doručení žaloby dluh

nezaplatí, popřípadě jinak nepřivedí jeho zánik (např. započtením). Není-li totiž dlužník ochoten (nebo schopen) existující dluh ve lhůtě odpovídající ustanovení § 142a o. s. ř. zaplatit, není dán sebemenší důvod sankcionovat „pochybení“ věřitele, jde-li o absenci předžalobní výzvy k plnění.

Shora uvedené se přitom přiměřeně uplatní i v případech, kdy soud o žalobě, kterou věřitel uplatnil právo na zaplacení peněžité částky, rozhodne platebním rozkazem (§ 172 o. s. ř.) nebo směnečným platebním rozkazem (§ 175 o. s. ř.). Rozhodne-li soud platebním rozkazem bez slyšení žalovaného, je při posuzování okolností významných pro rozhodnutí o náhradě nákladů řízení limitován skutečnostmi, které žalobce uvede v žalobě a připojených listinách. Není-li z obsahu žalobních tvrzení (nebo připojených listin) zjevné, že žalobce vyzval žalovaného k zaplacení (uplatněné) pohledávky v souladu s ustanovením § 142a odst. 1 o. s. ř., popřípadě neplynou-li z obsahu žaloby (nebo připojených listin) právně významné (výše uvedené) skutečnosti, na jejichž základě může soud žalobci i přes absenci takové výzvy přiznat právo na náhradu nákladů řízení (§ 142a odst. 2 o. s. ř.), rozhodne soud, že žalobce nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Podá-li žalovaný proti platebnímu rozkazu (včasný) odpor, platební rozkaz se tím v plném rozsahu (tj. včetně výroku o náhradě nákladů řízení) ruší, přičemž pro účely (následného) rozhodnutí o nákladech řízení se uplatní pravidla zmíněná shora.

Rozhodne-li soud směnečným platebním rozkazem je situace odlišná (jen) potud, že podáním (včasných a odůvodněných) námitek se směnečný platební rozkaz neruší, nýbrž soud k jejich projednání nařídí jednání a v rozsudku vysloví, zda směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti nebo zda jej zrušuje a v jakém rozsahu. Pro rozhodnutí o nákladech řízení (v rámci směnečného platebního rozkazu) se uplatní stejná kritéria jako v případě platebního rozkazu; přitom účel výzvy podle ustanovení § 142a o. s. ř. zásadně naplní i předložení směnky k placení.

PODPORUJEME NADAČNÍ FOND ADVOKÁTI DĚTEM
www.advokatidetem.cz

Informace obsažené v tomto bulletinu jsou pouze obecného charakteru s cílem poskytnout orientační přehled o aktualitách ze soudních rozhodnutí. Tento bulletin by proto neměl být bez dalšího používán jako podklad pro přijímání podnikatelských ani jiných rozhodnutí a konkrétní informace vztahující se k tématům uvedeným v tomto bulletinu by měly být konzultovány dříve, než na jejich základě bude učiněno příslušné rozhodnutí.

© 2015 DRV Legal, s.r.o.